

sphere. It is not a stretch that since then agricultural history has become one of the leading schools in the national history. Implementation of reforms in the agricultural sector needed theoretical and historical basis. That caused an emerge of a number of papers by famous Ukrainian historians L. Ju. Berenshtein, P.P.Panchenko, O.S. Kadenuk, concerning researches on modern agricultural history. In the second half of 1990s there appeared multi-authored monographs. Their authors not only determined the essence, direction and ways of implementation of reforms in the agricultural sector of economy in modern Ukraine but also found out their political and socio-economic consequences for Ukrainian village.

The rise of the XXI century was marked by the special scientific interest to the problems of Ukrainian village. There appeared a number of researches where some aspects of socio-political and socio-economic transformations in agriculture were studied. It was in the very same time that modern historians' multi-authored monographs «The history of Ukrainian Peasantry», «The History of Formation of Agriculture Development Ukrainian Pattern (from the ancient till modern times)», «Agricultural Problems of the Further Development of the Agricultural Sector of Economy of Ukraine» were issued. Ukrainian village of the Independence period was a subject matter to the representatives of foreign historiography, as well. But foreign scientists (e.g. D. Scot and D. Hosking) only slightly enlightened the situation in the agricultural and industrial sector of Ukraine in the beginning of 1990s, while studying historical development of the USSR.

Originality. Having critically re-thought achievements of predecessors and analyzed a wide range of historical resources, the author studied transformational processes in the agricultural sector of Ukraine throughout 1990 – 2014.

Conclusion. Thus, we may conclude that analyzing transformational changes in Ukrainian agricultural sector during 1990 – 2014, scientists in different fields of knowledge focused their attention on the wide range of problems connected with the changes in agriculture which resulted from the proclamation of the independence of Ukraine. Among them, the most prominent are the researches dedicated to the analysis of the first stage of agricultural transformations, development of new organizational forms of enterprising, re-organization of collective-farm system, problems connected with the changes in the social infrastructure of rural population etc. But we can state that most of the basic researches, especially historical, are mostly limited in time. There have not appeared any papers until now where transformational changes in Ukrainian agricultural sector had been presented to the full and in complex covering the years 1990–2014.

Key words: agrarian sector, agriculture, reform, peasantry, historiography.

Одержано редакцією 13.10.2017
Прийнято до публікації 12.12.2017

УДК 351.853.011(477):069.01(477)

Г. М. Бичковська, А. О. Горькова

ПАМ'ЯТКООХОРОННА ТА МУЗЕЄЗНАВЧА ПРОБЛЕМАТИКА У ДИСЕРТАЦІЯХ ОСТАННІХ РОКІВ

У статті надано характеристику дисертаційним роботам на музеєзнавчу та пам'яткоохоронну тематику, які захищені при Центрі пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Здійснена спроба наукової класифікації дисертацій за проблемно-тематичною ознакою на основі аналізу їх предмета, мети, основного змісту, наукової новизни та практичного значення. Висвітлено індивідуальний внесок нових наукових кадрів з пам'яткознавства, музеєзнавства у розвиток охорони історико-культурної спадщини України.

Ключові слова: Центр пам'яткознавства, дисертації, автореферати, пам'яткознавство, музеєзнавство, історико-культурна спадщина.

Постановка проблеми. Пам'ятки культурної спадщини – важлива складова духовних надбань людства, предметна історія, яка несе в собі багату і різнобічну інформацію про розвиток суспільства. Передусім, найдавніші пам'ятки є унікальними документами минулого, важливим джерелом досвіду для наступних поколінь. Тому інноваційні зрушення, нові концептуальні підходи до вивчення, охорони та використання культурної спадщини на сучасному етапі розвитку країни здатні не тільки забезпечити високі показники культурного росту, але й вирішити певні пам'яткоохоронні та музеєзнавчі проблеми, розкрити повною мірою історико-культурний потенціал України. Маючи на меті відповідні завдання загальнодержавної ваги, Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК (далі – Центр) активно залучає нові наукові кадри для співпраці та взаємообміну в освітній, науковій та культурній сферах. Тому одним із основних напрямів наукової діяльності Центру є підготовка професійних кадрів з музеєзнавства та пам'яткознавства.

Мета. Виявити проблемні та перспективні питання у галузі охорони історико-культурної спадщини, висвітлити найактуальніші пам'яткоохоронні та музеєзнавчі теми, що розк-

риваються у вітчизняних дисертаційних дослідженнях. Дослідити сучасний стан системи охорони культурної спадщини в Україні, проаналізувати позиції науковців у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень. Джерельну базу даного дослідження склали архівні матеріали Центру, а саме автореферати та кандидатські дисертацій, що проходили процедуру захисту на Спеціалізованій вченій раді зі спеціальності «26.00.05 – Музеєзнавство. Пам'яткознавство».

Виклад основного матеріалу. Аспірантура при Центрі була відкрита у 2008 р. і протягом дев'яти років випустила близько 15 науковців, що продовжують працювати кожен у своїй вузькій галузі, займаючись однією великою справою – охороною історико-культурного надбання української держави. У Центрі з 2008 р. діє Спеціалізована вчена рада із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності «26.00.05 – Музеєзнавство. Пам'яткознавство», що надає можливість молодим науковцям підтвердити свою професійність та отримати науковий ступінь кандидата історичних наук. До спеціалізованої вченої ради К 26.252.01 входять відомі українські науковці – кандидати та доктори з різних галузей знань – історії, археології, архітектури, музейної та пам'яткоохоронної справи, серед них Л. Бесов, Л. Гріффен, А. Горькова, Н. Сенченко, Н. Гаврилук, С. Гаврилук, В. Карпов, В. Константинов, С. Кот, В. Ластовський, Є. Луняк, Р. Маньковська, І. Мишак, О. Титова, Л. Федорова.

За час існування Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій (2008–2017 рр.) захистилося 37 науковців. Дисертаційні дослідження логічно можна розділити на пам'яткоохоронну та музеєзнавчу тематику.

Пам'яткоохоронний аспект мають дисертаційні дослідження О. Манаєва, О. Хлівнюка, О. Присяжнюка, О. Приня, М. Принь, Є. Осадчого, О. Кравченко, М. Тяміна, І. Старенького та ін. У роботах висвітлено найактуальніші питання збереження пам'яток України з урахуванням тих особливостей, якими визначаються самі пам'ятки та задачі їх збереження залежно від специфіки культурно-історичних та природних умов різних регіонів нашої країни. Досліджено суспільно-історичні процеси в регіонах України, що справили основний вплив на обставини виникнення та характер об'єктів культурної спадщини, історичний шлях того чи іншого регіону, котрий, значною мірою, позначився на складі та рівні збереженості культурної спадщини.

Основні тенденції й особливості розвитку пам'яткоохоронної справи в Криму у різні історичні періоди висвітлено істориками О. Хлівнюком, Є. Молочко, В. Каліновським (XIX – початок XX ст.), а також Д. Яшним (кінець XX – початок XXI ст.). Кримознавцями О. Хлівнюком та Є. Молочко охарактеризовано основні напрями й форми діяльності наукових, громадських організацій, державних установ, навчальних закладів, благодійних організацій у галузі охорони історичної спадщини. Відтворено просопографічний портрет кримських краєзнавців-популяраторів, визначено їхній внесок у збереження об'єктів культурної спадщини регіону [1; 2]. Своєю оригінальністю вирізняється робота Д. Яшного, в якій дослідником відновлено та систематизовано повний комплекс дорадянських видових поштових листівок як джерела з вивчення культурної спадщини Криму, а також вперше складено зведений каталог комплексу дорадянських поштівків і визначено рівень їх репрезентативності й інформативності [3].

Дослідженням історичних подій з охорони, вивчення і використання пам'яток історії та культури у східних регіонах України, зокрема Луганської та Донецької областей присвячені дисертаційні роботи О. Приня та М. Принь. О. Приньом розглянуті проблеми формування державної пам'яткоохоронної системи у післявоєнний період та подальший її розвиток, висвітлено археологічні експедиції Інституту археології АН УРСР, діяльність краєзнавчих музеїв Донбасу з охорони археологічної спадщини, а також роль вищих навчальних закладів у пам'яткоохоронних дослідженнях регіону [4]. М. Принь розкрито практичну діяльність окружних архівних управлінь зі збереження архівної спадщини регіону, простежено процес формування музейної мережі на конкретних історичних прикладах, виокремлено персональний внесок представників місцевої інтелігенції у 20-х – на початку 30-х рр. XX ст. у пам'яткоохоронну справу [5].

Південно-західний регіон України, зокрема Одеська область представлена у дисертаційній роботі О. Присяжнюка «Становлення і розвиток системи охорони культурної спадщини Одеської області (1944–2009 рр.)», що на основі значного архівного матеріалу, зокрема архіву Управління охорони об'єктів культурної спадщини Одеської обласної державної

адміністрації розкрив основні тенденції, напрями, форми та методи охорони культурної спадщини в регіоні [6]. Житомирська область, а саме: археологічні пам'ятки Брусилівського району, представлені у науковому дослідженні В. Гнери. Археологом розроблено комплекс дій з дистанційного дослідження пам'яток культурної спадщини за допомогою аерокосмічного моніторингу, визначено основні аспекти застосування цього методу для потреб археології та пам'яткознавства [7].

Зростання інтересу до проблем охорони і раціонального використання історико-культурної спадщини одного найдавніших міст східної Європи – Києва, актуалізувало всебічне вивчення різних типів його пам'яток. Сучасний вигляд міста поєднується з давніми традиціями, а пам'ятки вирізняються своєю різноманітністю, унікальністю та діапазоном хронологічних меж. У зв'язку з активними змінами міської структури Києва, зумовленими появою сучасної великомасштабної забудови, розвитком транспортної та інженерної інфраструктури стала нагальною потреба в комплексному дослідженні та забезпеченні охорони як окремих пам'яток архітектури, містобудування, археології, так і природних територій, які мають історичну цінність, зокрема київського ландшафтного комплексу. Дослідженню охорони ландшафтних територій, в тому числі основним засадам охорони та використання пам'ятки «Історичного ландшафту Київських гір і долини р. Дніпра» присвячена дисертаційна робота А. Звіряки [8]. Автором розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення виявлення, дослідження, взяття на державний облік ландшафтних об'єктів культурної спадщини України.

Проблеми охорони архітектурних об'єктів міста – окремих будівель, архітектурних споруд, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, будівельних технологій або є творами відомих авторів, присвячені дисертації істориків, киевознавців, архітекторів: О. Сердюк, К. Гончарової, О. Мокроусової. Оригінальним, у цьому напрямі є наукова робота К. Гончарової, яка вперше в українській історіографії розкрила особливості формування методики архітектурної реставрації в Україні, висвітлила специфіку еволюції архітектурно-реставраційного знання, систематизувала досвід реставраційної діяльності в Україні від кінця 1940 до початку 2000 рр. [9].

Архітектурне життя Києва XIX – початку XX ст. висвітлено в науковій роботі О. Мокроусової. Дослідницею здійснено комплексний історичний аналіз конкурсної архітектурної практики Києва означеного періоду, результатом якої стала поява п'ятнадцяти визначних пам'яток учбової, культової та адміністративно-фінансової архітектури. О. Мокроусова проаналізувала сучасний пам'яткоохоронний статус конкурсних об'єктів, їх облікову документацію, в результаті запропонувала рекомендації щодо її вдосконалення [10]. Окремим творам архітектури Києва, зокрема його найдавнішої частини – Подолу, присвячена дисертація О. Крайної «Флорівський (Вознесенський) монастир у Києві як пам'ятка історії та архітектури XVI – початку XX ст.». У роботі автором виділено основні етапи функціонування Флорівського монастиря, відповідно до яких розглянуто його соціо-культурне середовище, формування архітектурно-планувальної структури обителі, стильові зміни, роль культових пам'яток у формуванні сакрального простору. Цікавою тезою дослідження є зв'язок розвитку архітектурного ансамблю Флорівського монастиря на Подолі з проектами розбудови Печерська, зокрема, Лаври [11].

Не залишились осторонь наукових інтересів пам'яткознавців також проблеми виявлення та взяття під державну охорону пам'яток археології Києва, зокрема звернення до наукового доробку вітчизняних науковців – істориків, археологів кінця XIX – початку XX ст., що працювали у цій царині. Сучасний стан охорони археологічної спадщини України, зокрема всебічне вивчення проблем становлення правової бази охорони цих пам'яток у контексті загальнодержавних і світових процесів висвітлено у дисертаційній роботі Н. Рудики, яка на основі внутрішньодержавних та міжнародних нормативно-правових документів узагальнила вітчизняний та світовий досвід пам'яткоохоронного законодавства та розробила пропозиції для його вдосконалення [12].

Першим здобувачем наукового ступеня кандидата історичних наук при Центрі започатковано дослідження на музеєзнавчу тематику. Музеї, як особливий вид соціокультурних інститутів, займають важливе місце в сучасному суспільстві, тому дослідження як теоретичного, так і прикладного характеру у музейній галузі стають темами дисертаційних робіт

значної частини науковців. Серед дисертацій виділено роботи, присвячені історії окремих музейних установ, етапам їх становлення та розвитку, основним видам діяльності музейних закладів, вкладу окремих музеїв чи сукупності музеїв певного профілю у розвиток музейної справи України: І. Нікітіна, І. Стельмах, В. Машталір, О. Харченко.

На особливу увагу заслуговують питання вивчення, охорони та збереження археологічної спадщини у музейних установах України та країн Європи. Істориком Д. Кепіним виділено окремий науковий напрям у музеєзнавстві та пам'яткознавстві – археологічну скансенологію та розроблено концептуальні засади створення різних археологічних музеїв «археопарків» з історії первісного суспільства [13]. Дослідник Д. Кобалія висвітлив проблеми музеєфікації об'єктів підводної спадщини на прикладі експозиції кораблів Дніпровської гребної флотилії 1736–1739 рр. в музеї історії запорозького козацтва на о. Хортиця [14]. Археолог А. Костенко присвятив дисертацію проблемам формування, зберігання та використання археологічних фондів Херсонського обласного краєзнавчого музею [15].

Унікальні пам'ятки образотворчого мистецтва – українського церковного гаптування XVII–XVIII ст. з колекції Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника та Західноєвропейських гобеленів XVI–XIX ст. з колекції Національного музею мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків, стан їх збереження, способи консервації та реставрації, рекомендації щодо збереження на основі сучасних технологій висвітлені у наукових дослідженнях істориків, мистецтвознавців А. Вариводи [16] та О. Яреми-Винар [17]. Дисертаційна робота А. Титаренко висвітлює питання особливостей збереження, вивчення, музеєфікації, експертизи та експонування творів тонкої кераміки у вітчизняних музеях та поповнення ними Музейного фонду України [18].

Всебічне дослідження пам'яток науки і техніки, зокрема в галузі астрономії, авіації та залізничної техніки знайшли своє відображення у дисертаційних дослідженнях: С. Салати, Н. Боротканич, В. Романенка, С. Ромадіна. Дослідниками розроблені теоретичні основи і базова система проведення реконструкції втрачених зразків техніки, вироблено практичні рекомендації щодо їх музеєфікації та експонування.

Актуальним напрямом наукових досліджень за останнє десятиліття є комплексне вивчення ролі міжнародних організацій і аналіз сформованих ними вимог щодо вдосконалення національної політики у сфері охорони культурної спадщини, а також визначення рівня відповідності пам'яткоохоронної системи України міжнародним стандартам. У цьому напрямі важливою є робота Г. Андрес, яка вперше у вітчизняній історіографії подала цілісну картину розвитку охорони культурної спадщини України в контексті інтеграційних процесів до міжнародних організацій (UNESCO і Ради Європи) та діяльності ICOMOS у другій половині XX – на початку XXI ст. [19].

Висновки. Інтерес до української історії, її унікальність та самобутність актуалізують питання охорони історико-культурної спадщини, що підтверджує постійне зростання видавництва монографічних досліджень та захищених дисертаційних робіт на відповідну тематику. Дисертації здобувачів Центру в залежності від мети роботи підрозділяються на дослідження, в яких розкрито сучасний стан справ в пам'яткоохоронній та музейній сфері та подано рекомендації щодо вирішення проблем у галузі, використання пам'яток історії та культури, а також дослідження, де презентовано історію розвитку системи охорони культурної спадщини в різні історичні періоди в окремих регіонах України.

Доведено, що кожна дисертація вирізняється своєю новизною та практичним значенням, оскільки може стати підґрунтям для подальших науково-теоретичних розробок у пам'яткознавстві. Отримані аналітичні матеріали, висновки, наукові реконструкції можуть бути використані у перспективних пам'яткознавчих і музеєзнавчих дослідженнях, прикладних та фундаментальних роботах з історії та теорії культурної спадщини, розробці проектів концепції державної політики у сфері культурної спадщини, практичній діяльності музейних закладів, державних пам'яткоохоронних установ та громадських організацій.

Аналізуючи дисертаційні роботи з точки зору регіональних досліджень, варто відмітити, що найбільш вивченими у пам'яткоохоронному аспекті є південний, центральний та східні регіони України, на відміну від Західної України, з її найбільшими містами – Чернівцями, Ужгородом, а також Львовом з його загальновідомими архітектурними спорудами. Зокрема,

багато музейних установ України, їх історія, фонди, експозиція не стали предметом дисертаційних робіт. У цьому напрямку варто відзначити, що саме музейні працівники, що мають доступ до унікальних архівних та фондкових матеріалів музеїв, можуть розкрити особливості їх становлення та розвитку, охарактеризувати основні напрями науково-дослідної діяльності, надати рекомендації щодо вдосконалення музейної роботи та міжнародного культурного співробітництва в галузі музейної справи.

Таким чином, музейна та пам'яткоохоронна галузь потребує новаторських ідей, розширення регіональних досліджень, виходу на міжнародний рівень та підвищення прикладної складової досліджень, її активного впровадження у повсякденну пам'яткоохоронну практику.

Список використаної літератури

1. Хлівнюк О. В. Охорона культурної спадщини в Криму (1887–1941 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. В. Хлівнюк ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.
2. Молочко Є. В. Популяризація культурної спадщини Криму (XIX – початок XX століття) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Є. В. Молочко ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.
3. Яшний Д. В. Дорадянські видові поштівки як джерело з вивчення та відновлення культурної спадщини: на прикладі Криму (кінець XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Д. В. Яшний ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 20 с.
4. Принь О. В. Становлення і розвиток державної системи охорони культурної спадщини у Донбасі (1945–1991 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. В. Принь ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.
5. Принь М. О. Охорона, вивчення і використання пам'яток історії та культури на Донеччині та Луганщині в 20-х – на початку 30-х рр. XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / М. О. Принь ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.
6. Присяжнюк О. М. Становлення і розвиток системи охорони культурної спадщини Одеської області (1944–2009 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. М. Присяжнюк ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2010. – 20 с.
7. Гнера В. А. Аерокосмічний моніторинг як інструмент пам'яткознавчих досліджень (на прикладі пам'яток археології Брусилівського району Житомирської області) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / В. А. Гнера ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
8. Звіряка А. І. Історичний ландшафт Київських гір і долини р. Дніпра як пам'ятка культурної спадщини : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. І. Звіряка ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
9. Гончарова К. В. Формування методики архітектурної реставрації в Україні (друга половина XX – початок XXI ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / К. В. Гончарова ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2013. – 20 с.
10. Мокроусова О. Г. Культурна спадщина Києва в контексті історії архітектурних конкурсів XIX – початку XX століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. Г. Мокроусова ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 22 с.
11. Крайня О. О. Флорівський (Вознесенський) монастир у Києві як пам'ятка історії та архітектури XVI – початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. О. Крайня ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 20 с.
12. Рудика Н. М. Становлення та розвиток нормативної бази охорони пам'яток археології в Україні (1991–2011 роки) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Н. М. Рудика ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 16 с.
13. Кепін Д. В. Музезнавчі концепції створення експозицій з історії первісного суспільства : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Д. В. Кепін ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2008. – 16 с.
14. Кобалія Д. Р. Музеефікація об'єктів підводної спадщини на прикладі експозиції кораблів Дніпровської гребної флотилії в музеї історії запорозького козацтва на о. Хортиця : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Д. Р. Кобалія ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2011. – 20 с.
15. Костенко А. В. Археологічні фонди краєзнавчого музею: формування, зберігання, використання (на прикладі Херсонського обласного краєзнавчого музею) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. В. Костенко ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 18 с.
16. Варивода А. Г. Памятники украинского церковного шитья XVII–XVIII вв. из коллекции Национального Киево-Печерского историко-культурного заповедника как объект культурного наследия : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. Г. Варивода ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2015. – 20 с.
17. Ярема-Винар О. С. Західноєвропейські гобелени XVI – XIX ст. у колекції Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків (технологія виробництва, способи реставрації, збереження та музеефі-

кації) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / О. С. Ярема-Винар ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2012. – 19 с.

18. Титаренко А. О. Фарфор-фаянс Волині кінця XVIII – початку XX століття в музейних колекціях України : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / А. О. Титаренко ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2014. – 16 с.
19. Андрес Г. О. Охорона культурної спадщини України в контексті світових інтеграційних процесів (друга половина XX початок XXI століття) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 26.00.05 / Г. О. Андрес ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'яткознавства. – К., 2009. – 20 с.

References

1. Hlivnyuk A. V. (2009). Preservation of cultural reservations in Crimea (1887–1941) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
2. Molochko E. V. (2012). Popularization of cultural heritage of the Crimea (XIX – early XX centuries) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
3. Yashny D. V. (2014). Pre-Soviet species postcards as a source for the study and recovery cultural heritage: the case of Crimea (late XIX – early XX centuries.) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
4. Pryn A. V. (2009). Becoming and development of the state system of protection of cultural heritage in Donbas region (1945–1991) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
5. Pryn M. O. (2012). The protection, the study and the use of historical and cultural sights in Donetsk and Lugansk areas in 20th – at the beginning of 30th of XX century (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
6. Prisyazhnyuk A. N. (2010). Formation and development of system of protection of the Odessa region cultural heritage (1944–2009) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
7. Gnera V. A. (2016). Aerospace monitoring as a tool monument studies research (for example archaeological area Brusilovsky Zhytomyr region) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
8. Zvirniak A. I. (2015). Historical Landscape of Kyiv Hills and Dnipro Valley as a Monument of cultural heritage (2015). (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
9. Goncharova K. V. (2014). Formation of Methodology of Architectural Restoration in Ukraine (Second Half of the 20-th century to the 21-st Century) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
10. Mokrousova O. G. (2014). Kyiv Cultural heritage in the context of the history of architectural competitions XIX – early XX century (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
11. Krainia O. O. (2012). The Florovsky (Ascension) Convent as a monument of history and architecture of the 16 – beg. 20 century (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
12. Rudyka N. M. (2012). Formation and development of regulations regarding the protection of the archaeology heritage (1991–2011). (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
13. Kepin D. V. (2008). Museological conceptions of the expositions on the Primitive Society' creation (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
14. Kobaliya D. R. (2011). Museumification of underwater heritage's objects on the example of exposition of ships of Dnieper rowing flotilla in the museum of Zaporozhye Cossacks on the Khortytsa Island (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
15. Kostenko A. V. (2015). Archaeological collections of regional studies museum: forming, storage, use (on the example of Kherson Regional Museum) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
16. Varyvoda A. G. (2015). Monuments of Ukrainian church embroidery XVII–XVIII centuries from the collection of the National Kyiv-Pechersk Historical and Cultural Reserve as an object of cultural heritage. (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
17. Yarema-Wynar O. S. (2012). Western European tapestries, XVI-XIX cen., from the collection of the Bohdan and Varvara Khanenko museum of art: technology of manufacture, methods of conservation, preservation and museumification (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
18. Tytarenko A. O. (2014). Porcelain and faience of Volyn at the end of XVIII – beginning of XX century in museum collections of Ukraine (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).
19. Andres H. A. (2009). The preservation of the cultural heritage of Ukraine in the context of integrations process (XX XIX) (Dissertation Abstracts International, Centre of Monuments Research of the NAS of Ukraine and USPHCM, Kiev, Ukraine).

Abstract

Bychkovska G., Gorkova A. Monument protection and museological issues in the PhD thesis of recent years.

Introduction. *One of the relevant tasks of the spiritual revival of Ukraine is the issue of preserving the historical and cultural heritage. It is an important goal – to solve monument protection problems in Ukraine and to create an optimal concept for the preservation of historical and cultural monuments.*

Purpose. *Therefore, it is necessary to rethink the experience has been gained in this field, to develop methodological basics and to review the legislation. Ph.D. thesis on museological and monumentology topics of recent years can become the basis for the creation of a new research concept and preservation of historical and cultural heritage.*

Results. *Ph.D. thesis on museological and monumentology topics covers such issues as theoretical problems of monument protection work, the experience of monument protection work of state and public organizations, some public figures, and amateurs. The appeal of Ukrainian scientists to the monument protection themes attests the presence of unresolved issues in this area, as well as achievements that require analysis and generalization.*

Originality. *It is an insignificant indicator of developments on such subject in Ukraine, because the monumentology is a young science in our country. The material published for the first time. It includes archival documents of Centre of Monuments Research.*

Conclusion. *Ph.D. thesis dedicated to the protection of historical and cultural heritage divided into several directions. The studies that illuminates modern state of affairs in the monument protection sphere and gave recommendations (Andres H.A., Gnera V.A., Rudyka N.M.). As well as studies that show the history of the development of monument protection system in different historical periods in certain regions of Ukraine (Hlivnyuk A.V., Pryn A.V. Krainia O.O.). In addition, Ph.D. thesis dedicated to museological aspects (Varyvoda A.G., Tytarenko A.O., Kepin D.V.).*

The museum and monument protection sector needs innovative ideas, expanding regional research, entering the international level and enhancing the applied component of research, its active implementation in everyday monuments practice.

Key words: *Centre of Monuments Research, Ph.D. thesis, dissertation abstracts international, monument studies, museology, historical and cultural heritage.*

Одержано редакцією 16.10.2017
Прийнято до публікації 12.12.2017

УДК 930.1(=16)

К. В. Івангородський

**СУЧАСНА БІЛОРУСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ БАЛТІВ
НА ЕТНОГЕНЕЗ СЛОВ'ЯН (до середини I тис. н. е.)**

Для дослідників етногенезу східних слов'ян у сучасній Білорусі важливими питаннями є час появи слов'ян на цій території, напрями їх розселення та форми взаємодії з місцевими мешканцями, яких в історіографії традиційно називають «балтами». Аналіз цих досліджень дозволяє нам виділити деякі нюанси, властиві сучасним концепціям білоруських фахівців. Головна увага при цьому зосереджується на взаєминах між балтами та слов'янами і встановленні етнічної атрибуції археологічних культур, які домінували в регіоні на цьому етапі. Основним завданням такого студіювання є встановлення адекватності відповідних теоретичних і методологічних заходів, які застосовуються сучасними білоруськими фахівцями. Пошуки тільки «балтського субстрату» та специфіки його впливу на східних слов'ян також зумовлює багато труднощів для сучасних білоруських дослідників, оскільки часто веде їхні погляди до схематичності, спрощеності та заідеологізованості. Політизація теми балтів у сучасній білоруській історіографії ускладнюється і суто фаховими прорахунками.

Ключові слова: *сучасна білоруська історіографія, балти, слов'яни, етногенез, археологічна культура.*

Постановка проблеми. Для дослідників етногенезу східних слов'ян у сучасній Білорусі, крім розв'язання проблеми так званої «прабатьківщини» [1], набагато важливішими залишаються питання часу появи слов'ян на цих теренах, напрями такого розселення та форми їхньої взаємодії з місцевими мешканцями, яких в історіографії традиційно визначають «балтами». Аналіз відповідних досліджень водночас дозволяє нам відзначити деякі важливі нюанси, властиві нинішнім концепціям білоруських фахівців. Насамперед, помітною є тенденція до «західної» локалізації прабатьківщини слов'ян, а відтак і заселення ними білоруських теренів вбачається із Заходу. Надалі головна увага зосереджується, як правило, на взаєминах між балтами та слов'янами і встановленні етнічної атрибуції археологічних культур, які домінували в регіоні на цьому етапі.

Внаслідок цього, до певної міри ігноруються інші концепції, пов'язані зі слов'янським етногенезом, що своєю чергою зумовлює неуважне (або й прохолодне) ставлення білорусь-